SPAȚIUL ISTORIC ȘI ETNIC ROMÂNESC

2

II

UNGARIA „MILENARĂ“

SPAŢIUL ISTORIC ŞI ETNIC ROMÂNESC

II

UNGARIA „MILENARĂ“

Au existat, şi pentru unii mai există încă, anumite cărţi care, deşi importante pentru cultura, istoriografia sau educaţia publicului românesc, le-au părut unora a conţine pasaje sau teme incomode. Şi pentru ca tot ceea ce incomodează să nu mai poată incomoda s-a făcut ordine : fie s-a eliminat ce părea că dezavantajează, fie „s-a explicat“ ce nu avea de ce să fie explicat.

Noi vrem să vă oferim textele aşa cum le-au gândit, şi chiar cum le-au scris autorii lor, lăsându-i să „greşească“, căci ei au crezut că nu greşesc, lăsându-i să admire, deşi nouă acum s-ar putea să ne pară că nu e nimic de admirat, lasându-i să verse o lacrimă, acolo unde noi credem că n-ar fi fost cazul. Într-un cuvânt, vom lăsa omul şi cărţile sale să ne spună astăzi *tot ce au avut de spus la vremea lor.*

Str. Grigore Cobâlcescu nr. 28-A, sector 1, Bucureşti

SPAȚIUL ISTORIC ȘI ETNIC ROMÂNESC

II

UNGARIA „MILENARĂ“

„Ei însă trebue să ştie că la drepturile Coroanei Sfântului Ştefan noi răspundem, paşnici şi cu omenie, cu drepturile pe care ni le dă coroana de lauri a marelui Traian".

(Mareşal Ion Antonescu)

LIPSA DE OMOGENITATE ETNICĂ ŞI ADMINISTRATIVĂ A UNGARIEI „MILENARE“

Oricine va cerceta cu atențiune seria de hărți geografice-istorice strânse în acest mănunchiu va putea să înțeleagă cât de puțin unitar a fost dealungul veacurilor aşa numitul « Stat național maghiar ». In ordine cronologică ele înfățişează, documentat şi intuitiv, desvoltarea politică, administrativă şi teritorială a Statului, care nu a răsărit din forța creatoare a unui singur element etnic, ci trebue considerat mai ales ca produsul unui concurs de feluriți factori istorici, la acțiunea cărora au contribuit, în largă măsură, elemente etnice de origine germană, slavă şi română.

Insuşi elementul conducător al acestui Regat nu a fost maghiar decât în măsură foarte redusă, fiind adânc străbătut de masive infiltrațiuni germane şi italiene, chiar din cea dintâi epocă a formațiunii şi existenței sale.

Iar dintre dinastiile cari au cârmuit după vremi destinele Regatului ungar, una singură a fost de origine maghiară: *cea dela început, a Arpadienilor. Cele următoare au fost toate, dar absolut toate, de altă origine: dinastia de Anjou era de origine franco-italiană; cea de Luxemburg şi cea de Habsburg, germană; cea de Huniade, română; cea de Iagello şi cea de Zapolia (Zapolski) polonă şi slovacă. E deosebit de concludent faptul că aşa zisa « mişcare scitică » îndrumată la începutul veacului al XVI-lea de Ştefan Werböczy, iscusitul constructor al doctrinei juridice-politice relative la « sacra coroană a Sf. Ştefan », ca expresiune simbolică a pretinsei unități de stat, urmând lozinca de a nu mai admite odraslă de neam străin la cârma Ungariei şi căutându-şi un candidat « național » pentru o apropiată vacanță a tronului, nu l-a putut găsi decât în persoana voevodului transilvan Ioan Zapolia (Zapolski), descendent din tată slovac şi mamă germană.*

Dintre dinastiile amintite, aceea care a ținut timp mai îndelungat frânele conducerii politice în Ungaria, din veacul al XVI-lea până în al XX-lea, a fost dinastia Habsburgilor. Membrii acestei dinastii, de origine germană şi de credință catolică, înțelegeau să-şi îndeplinească — şi în calitate de regi ai Ungariei — misiunea de ocrotitori ai elementelor germane-catolice, cari, putându-se bucura de o situație privilegiată în raport cu a celorlalte elemente etnice din cuprinsul Regatului ungar, au contribuit să imprime îndeosebi vieții urbane un vădit caracter german. Cele mai multe oraşe din Ungaria au continuat

să-şi păstreze până târziu, către sfârşitul veacului al XIX-lea, aspectul german, ale cărui vestigii pot fi descoperite, şi în timpul de faţă, în numeroase cazuri.

Între elementele germane privilegiate şi între cele maghiare, cari vedeau cum le scapă mereu din mâini cârma politică, economică şi socială-culturală, s'au ivit adeseori semne de antagonism naţional, cari justifică afirmaţiunea ce poate fi citită într'o carte germană de istorie a dreptului de Stat ungar, carte apărută la Leipzig (1882) şi în care se spune că urme de antagonism naţional contra a tot ce este german *şi contra dinastiei habsburgice, ca reprezentantă a germanismului, se găsesc în toate isvoarele ungureşti contemporane:* « Spuren nationaler Antagonie gegen alles Deutsche und gegen die habsburgische Dynastie, als eine Repräsentantin des Deutschtums finden wir in allen gleichzeitigen ungarischen Quellen ». *Autorul aceleiaşi publicaţiuni subliniază caracterul particular al istoriei maghiare, exprimat prin curiosul fenomen că treptat cu desvoltarea mai mare a Regatului ungar, după stingerea dinastiei arpadiene,* elementul naţional-maghiar îşi pierde tot mai mult rolul de conducere activă, *până când în cele din urmă cade într'o negaţiune pasivă.*

Această negaţiune şi rezistenţă pasivă se manifesta din partea nobilimii privilegiate care — după mitul « sacrei coroane » transformat de Werböczy într'o artificială doctrină politică — singură constituia « naţiunea » sau aşa numitul « populus werböczianus », câtă vreme burghezia, fiind de origine străină, mai ales germană, ca şi ţărănimea împinsă spre treapta iobăgiei lipsite de orice drepturi — « rusticus, praeter mercedem sui laboris, nihil juvis habet » deci mulţimea claselor muncitoare, urbane şi rurale — au rămas veacuri dearândul în afară de barierele constituţiei inspirate de exclusivismul oligarhic al Tripartitului werböczian.

Negaţiunea şi rezistenţa nu pornea deci din straturile adânci ale populaţiunii urbane şi rurale, ci mai mult din cercurile de suprafaţă ale oligarhiei obişnuite să considere ţara — după nimerita expresiune a istoricului maghiar Istvánffy — ca o pradă (regnum praedae loco habent). In toată desfăşurarea luptei de rezistenţă împotriva oricărei încercări de reformă, oligarhii maghiari pretindeau că apără constituţia strămoşească. In realitate nu-şi apărau decât propriile interese de castă privilegiată. Această situaţie, specifică Regatului ungar până în prima jumătate a veacului al XIX-lea, a îndemnat chiar pe un scriitor de luciditatea şi puterea de pătrundere a genialului Goethe să afirme că, din pricina oligarhilor, nici regele nu isbuteşte să introducă în Ungaria, peste voia lor, *nici o reformă bună şi folositoare, după cum a dovedit experienţa lui Iosif al II-lea.*

Dar tocmai politica de germanizare încercată prin reformele precipitate din timpul lui Iosif al II-lea a trezit în Ungaria un puternic curent de reacţiune naţională şi o tendinţă de unificare politică-administrativă a teritoriilor deosebite şi a elementelor etnice felurite, din care se compunea aşa-zisul « Regat al Sfântului Ştefan ».

Pretinsa calitate a « Sacrei Coroane » ca simbol nu numai al unităţii politice-statale, ci şi al celei teritoriale ungureşti a început a fi accentuată cu tot mai mare stăruinţă din partea îndrumătorilor opiniei publice maghiare şi străine. Dată fiind lipsa de omogenitate etnică a Statului ungar, din populaţiunea căruia, după recensământul anului 1787 numai 39% erau Maghiari, *iar restul de 61% aparţineau altor neamuri (Germani, Români, Slavi). este explicabilă năzuinţa conducătorilor acestui Stat de a inventa simboluri de unitate artificială, fău-*

rindu-și piedestaluri amăgitoare, cari s'au prăbușit și în trecut, după cum rămân condamnate a se prăbuși și în viitor, de câteori vor fi așezate în fața realităților etnice, biruitoare peste toate miturile și doctrinele artificiale, cari plăsmuesc «coroane de aur» și titluri de «rege apostolic» încă dela începutul veacului al XI-lea, din zilele lui Ștefan zis cel Sfânt.

Dar spiritele clar văzătoare au putut să-și dea seama de fragilitatea acestor construcțiuni artificiale. Un scriitor de valoarea istoricului Adam Francisc Kollar arăta într'o carte tipărită la Viena (1763) că dintre toți locuitorii Ungariei cea mai mică parte este tocmai cea locuită de Unguri (Minima Hungariae portio est, quae Hungaros, sive populum Hungarico solum idiomate utentem, habet). *În temeiul acestei constatări își permitea să rostească profeția că această parte a Europei își va redobândi înfățișarea anterioară așezării Ungurilor aci.* (Pars ista Europae eam faciem resumere videatur, quae illi ante adventum Hungarorum fuit). *Exprima savantul Kollar chiar teama că însăși limba maghiară va pieri în acelaș fel, cum a dispărut și limba Cumanilor* (Verendum profecto est, ne sermo ipse exolescat ad eum prorsus modum, quo Cumanorum evanuit).

Teama aceasta o împărtășa în ale sale considerațiuni relative la filosofia istoriei umane (1792) și Herder spunând că Ungurii trăiesc risipiți printre Slavi, Germani, Români și alte neamuri, formând o minoritate a locuitorilor din țara lor *și după mai multe veacuri abia se va mai putea găsi vre-o urmă despre limba lor.*

Această inferioritate numerică *a elementului maghiar din Ungaria*, deplin verificată de toate statisticele oficiale anterioare epocei dualismului austro-ungar *(1867—1918) a trezit în sufletul conducătorilor maghiari o teamă explicabilă. Îngrijorați de însăși problema existenței și dăinuirii viitoare a rasei lor turanice în centrul Europei, nu au întârziat să încerce a spori, prin măsuri artificiale, elementele maghiare, inaugurând politica maghiarizării, mai întâi timid, apoi tot mai violent și mai sistematic, în feluritele domenii ale vieții de Stat. Unul dintre conducătorii neamului maghiar din jumătatea I-a a veacului al XIX-lea, baronul Nicolae Wesselényi, nu se sfia să formuleze într'o carte tipărită la* 1833 *condiția* sine qua non *pentru încuviințarea drepturilor politice pe seama locuitorilor nemaghiari* numai în măsura în care vor fi aplicați a se maghiariza complet (*csak azon feltét alatt részesüljön a* földnép *nemzeti és képviseleti jussokban*, hogy valóságos magyar legyen). *Același Wesselényi, văzând destul de lămurit direcția unei viitoare desvoltări firești, înțelegea să dea cu zece ani mai târziu (1843) alarma că Ungaria va fi în mod fatal redusă la teritoriul locuit de Maghiari, regiunile Românilor, Slovacilor și ale Sârbilor urmând să-și aibă organizațiunea lor deosebită ca și în trecut.*

Mișcările revoluționare din 1848—1849 au contribuit la o strânsă apropiere și înțelegere a elementelor etnice asuprite de cârmuirea maghiară, determinând pe reprezentanții Românilor din Transilvania, în frunte cu Andrei Șaguna, ca alături de ai Croaților, ai Sârbilor și ai Slovacilor din Ungaria să întreprindă o acțiune diplomatică solidară, *accelerând desmembrarea Regatului ungar și dând popoarelor nemaghiare din cuprinsul lui posibilitatea de a se constitui politicește pe baza principiului de egală îndreptățire națională (Gleichberechtigung) — principiu admis atunci prin proclamația tânărului împărat Francisc Iosif I ca normă fundamentală pentru noua organizare a Monarhiei habsburgice.*

Într'un vast și documentat memoriu, înaintat în această chestiune, la 26 Aprilie 1849, guver-

nului central din Viena, se demonstra ce obstacol presintă pentru consolidarea Monarhiei Regatul ungar, despre care autorii spuneau cu drept cuvânt că formează « călcâiul lui Achile pentru Austria » *şi formulau trei postulate precise pentru organizarea politică-teritorială a Slovacilor, a Românilor şi a Sârbilor, cu totul separat şi independent de Ungaria.*

După epoca absolutismului austriac (1849—1860). la începutul erei aşa-zise constituţionale, încercând cârmuitorii maghiari să atragă spre parlamentul lor din Pesta (1861) reprezentanţii neamurilor nemaghiare din tot cuprinsul Regatului Sf. Ştefan, nu au putut isbuti decât în parte, cu toate că pentru a le capta bunăvoinţa le promitea o lege specială pe seama tuturor naţionalităţilor din cuprinsul ţării. Aceştia puteau şti însă, chiar din tristele lor experienţe, cât de mare le-ar fi greşeala, dacă s'ar lăsa ispitiţi să mai pună vreun temei pe promisiunile oligarhiei din capitala Ungariei. Persistând reprezentanţii naţionalităţilor nemaghiare în revendicaţiunile lor politice fireşti, deputatul maghiar Gavriil Kazinczy declara cu spaimă, la 13 Mai 1861, că satisfacerea postulatelor naţionaliste va duce la biruinţă în Nordul Ungariei direcţia politică cehoslovacă prin reînvierea imperiului morav de odinioară, iar la Sud pe cea jugoslavă şi la răsărit « Românii luptă pentru o nouă Daco-Românie, dela Oradea Mare până la Nistru». Toţi cei înzestraţi cu darul de a vedea limpede erau deci în stare să-şi dea seama că pasul dreptăţii istorice *nu va mai putea fi oprit în loc prin mituri naive, nici prin construcţiuni politice artificiale ca cele născocite de faimosul Werböczy.*

Când s'a luat apoi în desbatere proiectul pentru legea naţionalităţilor din Ungaria (1868) — lege întemeiată pe ficţiunea că în această ţară ar fi existat o singură naţiune politică, cea maghiară — au protestat cu tărie reprezentanţii popoarelor nemaghiare, printre ei şi Românii Iosif Hodoş şi Alexandru Mocioni. Acesta din urmă a rostit profeţia că, nefiind Ungaria capabilă să dea importantei probleme a naţionalităţilor o soluţiune corespunzătoare, alţii vor fi chemaţi s'o deslege într'un viitor nu prea depărtat, când noul nod gordian va fi tăiat cu sabia. Relativ la această lege, care pretindea să garanteze « egala îndreptăţire » a naţionalităţilor din Ungaria, era justă aprecierea ministrului austriac Madeyski spunând că, în forma dată acestei legi prin comisiuni şi prin votul parlamentului, în loc de a fi realizat egalitatea de drepturi *pentru naţiuni, a rezultat* o complectă negaţiune a egalităţii naţionale a drepturilor.

Avea deplină dreptate şi profesorul universitar L. Gumplovicz afirmând că aşa-zisa egalitate de drepturi pătimeşte în cuprinsul acestei legi de atâtea clause restrictive, încât a rămas un cuvânt golit de orice sens. In situaţia reală a lucrurilor, orice alt nume pentru această lege intitulată pompos de « egală îndreptăţire a naţionalităţilor » s'ar fi părut vestitului savant mai potrivit. El socotea că ar fi trebuit să i se zică « legea de opresiune a naţionalităţilor ».

Talentatul scriitor şi om politic maghiar, baronul Iosif Eötvös, fost în două rânduri ministru de culte şi instrucţiune publică, avea viziunea clară a unui îndoit Piemont *la graniţele sudice şi estice ale Monarhiei, unde văditele progrese realizate de Serbia şi de România în jumătatea a doua a veacului al XIX-lea trebuiau să exercite o puternică influenţă asupra locuitorilor Sârbi, ca şi asupra Românilor din Banat, Transilvania şi Bucovina. La fel vedea mai târziu lucrurile generalul austriac Konrad von Hötzendorf, care la 28 Iunie 1914 destăinuia soţiei sale impresia că pentru viitorul apropiat al Monarhiei nu poate întrezări niciun bine, întru cât Serbia*

și România îi vor bate cuiele în sicriul pe care urma să i-l deschidă răsboiul isbucnit în vara acelui an.

Pe cât de nesigur apărea viitorul Monarhiei dualiste pe la sfârșitul veacului al XIX-lea, în aceeaș măsură sporea avântul de luptă îndârjită împotriva sistemului de maghiarizare practicat, fără niciun scrupul, de către guvernanții dela Budapesta. Insuș istoricul Valentin Hóman, actualul ministru de culte și instrucțiune publică, s'a simțit îndemnat să afirme că dacă nu ar fi reușit Ungurii să asimileze numeroase elemente nemaghiare neamul lor ar fi dispărut de mult. Victimele secerate de acest impetuos curent de maghiarizare au fost recrutate mai cu seamă dintre Germani. Ziarul german din Sibiu «Siebenbürgisch-deutsches Tageblatt» (Nr. 5460 din 1891) biciuia cu dureroasă ironie tendința aceasta de maghiarizare cu orice preț, înfățișând-o ca «pârghia intelectuală a tuturor mișcărilor politice, intelectuale și chiar morale din Ungaria»:

«Maghiarizați-vă!» Astfel răsună ca un glas de trâmbiță din capitală peste întreaga țară. *«Maghiarizați-vă!»* Astfel răsună ca un ecou răgușit în orașele de provincie. *«Maghiarizați-vă!» In această chemare se cuprinde întreg patriotismul Maghiarilor... Funcționari, pentru cari ABC-ul înțelepciunii de stat, grija de popor și de nevoile sale culturale nu sunt decât o piedică pentru intențiile lor de partid; ziariști, cari se consideră genii universale pentru că n'au fost capabili pentru nici o altă ramură de activitate; preoți înflăcărați în acțiunea lor de prigonire și intoleranță, cari totuși cad ușor pradă slăbiciunilor omenești; toți aceștia își spală păcatele cu strigătul:* «Maghiarizați-vă!».

Despre mijloacele de maghiarizare utilizate în deosebi în timpul îndelungatei guvernări a contelui Coloman Tisza, scria la începutul anului 1896 ziarul «Neue Züricher Zeitung» astfel:

«Afară de neînsemnate excepții, Slavii și Românii au rezistat până acum cu hotărâre ispitei. Dacă Germanii din Ungaria — cu excepția Sașilor transilvăneni — pot fi considerați astăzi ca desființați etnicește, în schimb în ceiace-i privește pe Români și pe Slavi, ei au făcut dovada că nu vor să renunțe la naționalitatea lor».

Iar mai târziu, în vremea festivităților milenare dela 1896, scria cotidianul Leipziger Neueste Nachrichten *că aceste festivități nu pot fi decât zile triste pentru Germanii din Ungaria cari pierduseră până atunci un număr de peste* 2300 școli *căzute victime curentului de maghiarizare. In acelaș timp scria* Deutsches Volksblatt *din Viena (16 Ianuarie 1896) că Germanii nu se pot însufleți de festivitățile Ungurilor, căci în realitate nu ei sunt cei cari prăsnuesc, ci parazitii internaționali ai tuturor statelor din lume, Jidanii, cari mai ales în Ungaria au găsit un* «pășunat gras». *Publicistul italian Roberto Fava, scriind despre întrunirea conferinței interparlamentare la Budapesta, sublinia ciudata ironie a sorții care a vrut să se țină această* conferință a păcii *în capitala unei țări unde răsboiul* era permanent *«între 7.000.000 asupritori și 9.000.000 asupriți».*

In răsboiul acesta au luptat și rezistat cu îndârjire mai ales Românii din Transilvania și Banat, ai căror conducători politici, pentru îndrăsneala de a fi apelat la simțul de dreptate al Monarhului împotriva intolerabilelor persecuțiuni, au fost târiți în fața judecătorilor maghiari ai Curții cu jurați din Cluj — instanță cu desăvârșire incapabilă să rostească o sentință dreaptă, când i se oferea prilej a-și deslănțui patima politică asupra celor robiți în vechea lor patrie. Conducătorului acestei mișcări politice, numite «memorandiste», după Memorandul *pe care o delegație de 300 intelectuali și țărani români încer-*

case a-l presinta însuşi Monarhului la Viena, avocatului Ioan Raţiu din Turda, Ungurii din acest oraş i-au distrus cu nestăpânită furie domiciliul. Când justiţia maghiară socotea că săvârşeşte o faptă patriotică achitând pe vinovaţii distrugători, acelaş publicist italian scria într'un articol întitulat «Giustizia ubriaca» (Justiţia beţivă) cuvinte de justă indignare, înfierând această justiţie ca pe o «neruşinată curtezană» care vânează graţiile stăpânilor politici dela Budapesta.

În procesul Memorandului advocaţii slovaci Pavel Mudron, Matuş Dula şi Miloş Stepanovici au alergat la Cluj ca apărători ai fruntaşilor români persecutaţi pe nedrept, iar la 10 August 1895 întrunindu-se la Budapesta un congres al naţionalităţilor nemaghiare (Români, Slovaci, Sârbi), a sporit din nou legătura de solidaritate a celor asupriţi şi s'a intensificat lupta comună de rezistenţă contra asupritorilor. În primăvara anului, la 1 Mai 1896, comitetul executiv isvorît din acest congres a redactat un energic protest contra festivităţilor sgomotoase ale Mileniului maghiar, arătând că tendinţa politică a acestor festivităţi este să înfăţişeze Statul ungar ca o creaţiune unitară a elementului etnic maghiar:

«Aceasta este însă *un neadevăr istoric* care contrazice realităţile etnice ale patriei noastre şi împotriva căruia trebue să protestăm... În sărbătorirea mileniului aşa cum este înţeleasă astăzi, *în această sărbătorire, vedem un nou atentat asupra existenţei noastre naţionale, glorificarea robirei noastre şi de aceia protestăm contra unei atari sărbătoriri». (Ofenpest den 1. Mai 1896).*

Erau aceste manifestări de trezire a conştiinţei naţionale în sufletul popoarelor nemaghiare din Ungaria tot atâtea semne prevestitoare ale inevitabilei desmembrări, spre care urma să alunece ţara aceasta îndată ce criza mozaicului polietnic, numit Monarhie austro-ungară, va fi deschisă. Împrejurările în care a fost deschisă şi consumată criza sunt cunoscute; la fel şi consecinţele ei pentru Ungaria micşorată la graniţele etnice fireşti, după cum recunoaşte chiar un istoric dela Budapesta, profesorul de istoria dreptului, Francisc Eckhart, care într'o carte de sinteză publicată la 1933 avea curajul să precizeze întinderea teritorială a Ungurilor lui Arpad în aceste cuvinte lămurite: «Să nu ne închipuim că cuceritorii au populat ţara întreagă. Numărul lor era prea mic pentru aceasta. Teritoriul ocupat de ei se potrivea aproximativ cu cel stabilit prin pacea dela Trianon».

Ca neam puţin prolific şi lipsit de forţă de expansiune, poporul maghiar nu a fost în stare să împingă graniţele acestea mai departe spre Est, Nord, Sud şi Vest, decât cu ajutorul repetatelor serii de colonizări ale diverselor elemente etnice îngenunchiate treptat sub porunca «sacrei coroane».

Dar în curs de multe veacuri, chiar până în timpul de faţă, Ungaria a rămas numai *la suprafaţă o aşa numită ţară maghiară. În adâncime şi la periferie,* la toate periferiile, *popoarele autohtone de rasă romană, slavă şi germană şi-au continuat traiul aparte prin aşezăminte şi datini cu totul deosebite de ale stăpânitorilor vremelnici, prin neîntrerupte manifestări de vieaţă obştească proprie, adeseori neînţeleasă, ignorată sau chiar dispreţuită de către oligarhia dominantă.*

XXVIII
UNGARIA SUB ARPADIENI
896—1301

Istoriografia ungurească a fixat cu aproximaţie anul 896 ca dată istorică pentru pătrunderea Ungurilor nomazi prin trecătorile Carpaţilor din Nord şi pentru aşezarea lor între Dunăre şi Tisa. Timp de trei sferturi de veac au răspândit groaza în Europa cu sângeroasele lor expediţii de jaf, până ce în urma succesivelor înfrângeri suferite la Merseburg (934), la Augsburg (955) şi la Adrianopol (970) au fost constrânşi să se mulţumească cu teritoriul ocupat în şesul Tisei şi în Panonia, formând o alcătuire politică de durată.

In acest timp ar fi riscant să se vorbească de graniţe ale Statului ungar, întru cât expediţiile de jaf nu aveau caracterul unor cuceriri definitive. Opera de organizare a Statului ungar începe abia după ce căpetenia Ungurilor Gesa a încheiat pace la 973 cu împăratul roman-german.

Fiul lui Gesa, Voic, creştinat şi botezat cu numele ŞTEFAN, a fost primul rege al Ungariei (997—1038). Însemnele puterii regale nu le-a primit însă dela Papa Silvestru II — cum susţine o tendenţioasă istoriografie maghiară — ci dela Împăratul Otto III, fapt confirmat şi prin cercetările recente ale profesorului Albert Brackmann dela Universitatea din Berlin.

Regele Ştefan I, după lupte grele împotriva Ungurilor păgâni, a organizat regatul cu ajutorul clerului catolic german, italian şi slav. Graniţele începătorului regat ungar nu pot fi precizate din lipsă de dovezi istorice, dar ele par să fi corespuns cu cele ale Ungariei dintre 1918—1939, atingând la apus regiunea Sopron şi cursul inferior al râului Vag, iar la răsărit pădurile ce coborau din Munţii Apuseni ai Transilvaniei spre Câmpia Tisei. La Nord Slovăcimea în tot timpul domniei regilor Arpadieni a fost obiectul de rivalitate Ceho-Maghiară, în timp ce la Sud abia urmaşii lui Ştefan pot pătrunde cu stăpânirea până la Belgrad şi pe râul Sava până la Una.

Timp de două veacuri (secolele XI—XII) eforturile regilor ungari s'au îndreptat spre Croaţia şi Dalmaţia, unde se ciocneau interesele Imperiului Bizantin, ale Imperiului German-Roman şi ale Papalităţii. Regii ungari, consideraţi ca vasali ai Imperiului Roman-German, sprijineau în acest conflict interesele Papalităţii. După moartea Regelui croat Zvoinimir (1088), Regele ungar Ladislau I la 1091, apoi urmaşul său Coloman zis Cărturarul la 1102—1105, cu sprijinul clerului catolic dalmatin, impun autoritatea Coroanei ungare în Croaţia şi Slavonia, căreia însă sunt nevoiţi să-i lase deplină autonomie sub cârma Banului lor tradiţional.

La răsărit, spre «Ţara de dincolo de pădure» (Terra ultrasilvana — Transilvania) puterea regilor ungari pătrunde abia în a doua jumătate a veacului XI pe valea Someşului până la Mureş şi la începutul veacului XIII până la Olt. Autoritatea regelui în această ţară a fost însă adesecori turburată de prezenţa permanentă a voevodului transilvan, instituţie autohtonă română, pe care regii Ungariei n'au putut-o desfiinţa, ci s'au străduit să o transforme în instrument al puterii lor politice. In regiunea carpatică regii ungari au fost nevoiţi să tolereze străvechea autonomie a formaţiunilor politice româneşti din voevodatul Maramureşului, ţara Severinului, din ţara Haţegului, din Marginea Sibiană şi din ţara Oltului. Ţara Severinului ajunge abia la 1233 sub stăpânirea regelui ungar, care acolo aşează un Ban, dar în cadrul ei vechile autonomii româneşti (districtus valahicales) se păstrează până în secolul al XVIII-lea. Ţara Haţegului e cucerită definitiv de regele ungar din mâna voevodului român al Olteniei abia la 1272, iar Marginea şi Ţara Oltului rămân încă până în secolul al XV-lea obiect de litigiu între Domnii Ţării Româneşti şi Regii Ungariei.

Cu asemenea numeroase restricţiuni şi lipsuri, Coroana ungară îşi exercita în epoca Arpadienilor autoritatea ei — la periferii mai mult nominală — dela Adriatică până în Carpaţii Răsăriteni. Regatul ungar însă departe de a fi avut un caracter naţional şi unitar — cum vrea să-l presinte istoriografia maghiară — era o construcţie feudală catolică neînchegată încă deplin.

XXVIII.

UNGARIA SUB ARPADIENI
896 - 1301

0 20 40 60 80 100 120 140 160 km.

SLAVII DE NORD

POLONIA

SEC. X

Praga

Cracovia

Vistula

IMPERIUL MONGOL SEC. XIII

TĂTARII

IMPERIUL ROMAN NAȚIUNE DE GERMANĂ

SEC. X

Inn

Viena

Bratislava

BEREG

CNEZATE MARAMUREȘENE

ȚARA SEPENIȚULUI

Bug

Nistru

Baia

Frontiera Ungariei sub Sf. Ștefan

SEC. XI - XIII

Alba - Regalis

UNGARIA

REGAT 1001

DUCATUL DE BIHOR

Moigrad

ȚARA TRANSILVANĂ

EPISCOPIA CUMANILOR

CUMANII (UZII) SEC. XI

Prut

L. Balaton

(GELU)

CNEZATE VALAHE

Alba Iulia

SEC. X

Veneția

Triest

Zagreb

CROAȚIA

Drava

(GLAD)

Fiume

(LITOVOI)

(SENESLAU)

Curtea de Argeș

PECENEGII SEC. X

Ins. Șerpilor

Dunărea

BANATUL DE SEVERIN

(VÂLCU)

Sava

Belgrad

ȚARA ROMÂNEASCĂ SEC. XIII

SLAVII DE SUD

(IOAN)

DOBROGEA DESPOTAT BIZANTIN

Dunărea

IMPERIUL ROMÂNO-BULGAR 1186 - 1258

Etapele de pătrundere în Transilvania ale ungurilor

Direcții de invazie maghiară

EPOCA SF. ȘTEFAN REGE APOSTOLIC (1001)

XXIX

REGATUL UNGARIEI SUB REGI DIN DINASTII DIFERITE

1301—1526

Luptele anarhice deslănţuite după stingerea dinastiei (1301) au lăsat Regatul ungar aproape cu totul istovit. Voevodatul Transilvaniei pornise în schimb spre culmea puterii şi influenţei sale politice prin Voevodul Ladislau Borşa, care timp de un deceniu a isbutit să împiedece pe pretendenţii la Coroana ungară să-şi ocupe tronul. Numai ameninţările Papei l-au putut determina să se împace cu Carol Robert, înlesnindu-i încoronarea ca Rege al Ungariei (1310—1342).

Noul rege întemeietor de dinastie, după ce şi-a consolidat domnia în interior. a reîncorporat în Regat şi Slovacia autonomă pe care o stăpânise timp de un sfert de veac Matei Chaak iar la Sud restabili autoritatea Coroanei ungare pe linia Sava-Dunăre, fără să poată readuce sub ascultarea sa şi oraşele dalmatine stăpânite de Veneţieni. Ele au putut fi recucerite abia la 1381 de Regele Ludovic de Anjou (1342—1382). după moartea căruia însă urmaşii săi le pierd din nou. Acelaş Ludovic, organizatorul feudal al Regatului ungar, prin expediţiile lui răsăritene împotriva Tătarilor, dă prilej Voevodului român Dragoş din Maramureş să întemeieze la răsăritul Carpaţilor Voevodatul Moldovei, dar curând un alt Voevod român, Bogdan, coborîtor şi el din Maramureş isbuti la mijlocul veacului al XV-lea să dobândească pe calea armelor independenţa Moldovei de Coroana ungară.

La Sud-Est, în Transilvania, Regele Ludovic este nevoit să pună capăt luptelor cu Domnii Ţării Româneşti pentru stăpânirea Ţării Severinului, a Marginei şi a Ţării Oltului, lăsându-le la 1366 ca feude în stăpânirea Domnilor români, ultimele două primind apoi numirea de «Ducat al Amlaşului şi Făgăraşului». Banatul Severinului reintră în stăpânirea Regelui ungar pe la începutul veacului al XV-lea, dar Amlaşul şi Făgăraşul abia Regele ungar de sânge românesc Matia Corvinul (1458—1490) reuşeşte să le aducă din nou în posesiunea Regatului.

In această epocă, Ungaria este tot mai mult ameninţată de pericolul turcesc. Până la sfârşitul veacului al XV-lea ea fu apărată şi împreună cu ea întreaga creştinătate aproape fără întrerupere de Români, începând cu Domnul Ţării Româneşti Mircea cel Bătrân (1386—1418) şi continuând cu Voevodul Transilvaniei şi câtva timp guvernator al Ungariei, Românul Ioan Huniade (1438—1456). în colaborare cu contimporanii săi din Muntenia şi Moldova. După moartea lui Huniade lupta creştinătăţii împotriva Turcilor o susţine Domnul Munteniei Vlad Ţepeş (1457—1462) şi mai cu seamă Domnul Moldovei Ştefan cel Mare (1457—1504) ale cărui strălucite victorii, întocmai ca şi ale lui Huniade. au avut un prelungit răsunet european, în timp ce contimporanul său din Ungaria, Românul Matia Corvinul, oprise pe Turci la râul Sava.

După moartea lui Ştefan cel Mare, Turcii nu mai întâmpină piedeci de neînvins în calea expansiunii lor şi după cucerirea la 1521 a Belgradului şi Sabaţ-ului ei nimiciră total armata ungară în bătălia dela Mohacs (1526). fărâmiţând Regatul ungar pentru un veac şi jumătate.

XXIX. REGATUL UNGARIEI SUB ANGEVINI, DINASTIA DE LUXEMBURG, CORVINEŞTI ŞI IAGELONI (1301-1526)

Hamburg
POLONIA
Vistula
Cracovia
Praga
IMPERIUL GERMAN
Colonia
Inn
Viena
Bratislava
VOIEVOD BEREG
VOIEVODATUL VALAH AL MARAMUREŞULUI
POCUTIA (mold.) 1387-1451
Bug
VOIEVODATUL MOLDOVEI 1359
Suceava
Nistru
Prut
Buda
UNGARIA
Tisa
L. Balaton
VOIEVODATUL TRANSILVANIEI (SUB SUZERANITATEA REGATULUI UNGAR) CU FEUDE MUNTENE ŞI MOLDOVENE
Cluj
Alba Iulia
Sibiu
Mohacs 1526
Zagreb
Triest
Veneţia
REP. VENEŢIEI
Fiume
CROAŢIA (sub suzeranitatea coroanei maghiare)
Drava
Timişoara
Dunărea
Sava
Belgrad 1521
BOSNIA
Ins. Şerpilor
Târgovişte
VOIEVODATUL ŢĂRII ROMÂNEŞTI SEC. XIII
DOBROGEA (munt. 1386-1402)
ŢARATUL SÂRBESC AL LUI DUŞAN 1355
Giurgiu
- DE VIDIN
Nikopolis 1393
Dunărea
ŢARATUL BULGAR -
- DE ŞIŞTOV
Târnova
- DE TÂRNOVA
IMPERIUL OTOMAN
1463
1459
1393

Marele drum comercial hanseatic
Bătălii

MATIA CORVIN : REGE DE ORIGINE VALAHĂ (SEC. XV)

XXX

UNGARIA SUB TURCI

1541—1688

După ce puterea militară a Regatului ungar fu nimicită în bătălia dela Mohacs, Turcii cuceresc la 1541 Buda, capitala Regatului, constituind aici un paşalâc. Ungaria fu împărţită în trei părţi: partea nord-vestică rămânea în temeiul păcii dela Oradea (1538) împăratului Ferdinand, iar Voevodul Transilvaniei Ioan Zapolia rămâne pe lângă Principatul lui şi cu partea nord-estică a Ungariei, centrul Regatului fiind stăpânit de Turcii cuceritori.

Transilvania, constituită în Principat independent de Coroana ungară, reuşi să atragă în sfera sa de influenţă politică ţinuturile limitrofe cu Tisa ale Regatului ungar necucerite de Turci. În stăpânirea lor fu confirmat (1541) Principele transilvan de către Sultanul Soliman, iar prin pacea dela Speyer (1670) şi de către Regele Ungariei Maximilian, care recunoştea rivalului său şi dreptul de a păstra titlul de « Partium regni Hungariae Dominus ». Aceste «părţi» încă dela 1542 îşi trimeteau delegaţii lor în dieta Transilvaniei unde se votau legi de interes pentru întreg teritorial stăpânit de Principele transilvan.

Graniţele Ungariei habsburgice, ca şi cele ale Principatului Transilvaniei, au suferit în cursul veacurilor al XVI-lea şi al XVII-lea numeroase modificări de pe urma cuceririlor turceşti. Cele mai însemnate schimbări s'au produs la 1552 când Turcii pun stăpânire pe regiunea de Nord-Vest de lacul Balaton, iar spre Sud-Est cuceresc Banatul Timişan. La 1596 mai cuceresc apoi Agria, iar la 1660 Oradea, transformându-le în reşedinţe de paşale.

Cât timp a durat stăpânirea turcească în centrul Ungariei, Principatul Transilvaniei — ajuns ca şi Moldova şi Muntenia sub suzeranitate turcească — a cunoscut cea mai înfloritoare perioadă a existenţei lui de Stat, devenind un factor politic european. Ungaria în schimb decăzuse cu totul. Luptătorii ei vedeau cel mai mare pericol pentru existenţa Regatului în Împăraţii Habsburgi, şi în momentele hotărîtoare au luptat cu ajutor turcesc împotriva monarhului apărător al creştinătăţii.

După un veac şi jumătate, Ungaria a reuşit să fie desrobită de sub stăpânirea turcească nu prin propria ei vrednicie, ci prin sacrificiile oştilor Împăratului Leopold I, aduse în campaniile începute contra Otomanilor la 1683 sub zidurile Vienei şi terminate prin pacea dela Carlovăţ (1699). Prin această pace Turcii recunoşteau stăpânirea Habsburgică asupra întregului Regat ungar, cu excepţia Banatului Timişan încă necucerit de creştini, precum şi trecerea Principatului Transilvan cu « Părţile » anexe sub supremaţia vieneză.

XXX.

UNGARIA SUB TURCI
1541 - 1688

UNGARIA PROVINCIE TURCEASCĂ; TRANSILVANIA PRINCIPAT.

XXXII

UNGARIA ÎN TIMPUL ABSOLUTISMULUI AUSTRIAC

1848—1867

Revoluţia din 1848 în Ungaria a avut ca scop crearea Statului naţional maghiar în graniţele Carpaţilor. Acest scop a fost realizat în dieta maghiară dela Bratislava care proclama independenţa Regatului ungar faţă de Imperiul austriac şi decretă în chip arbitrar încorporârea Transilvaniei şi a « părţilor » în noul Stat naţional maghiar.

Impotriva hotărîrilor dela Bratislava s'au ridicat în Transilvania Românii şi Saşii cari erau potrivnici încorporării acestui Principat în Regatul ungar, apoi Sârbii la sud şi Slovacii la nord cari revendicau dreptul la autonomie naţională, precum şi Croaţii şi Slovenii cari nu voiau să-şi vadă ţara prefăcută în teritoriu unguresc.

Pentru apărarea autonomiei naţionale şi a independenţei lor teritoriale au ridicat armele Croaţii sub Banul Jellacsics şi Românii sub conducerea lui Avram Iancu, luptând împotriva armatei revoluţionare maghiare până la înfrângerea ei totală (August 1849).

In acest timp Impăratul, prin constituţia din 4 Martie 1849, restabili ordinea de drept. Ungaria, întocmai ca şi Croaţia-Slavonia şi Marele Principat al Transilvaniei rămâneau fiecare provincii ale Imperiului guvernate dela Viena, iar Sârbilor li s'a încuviinţat în Banatul Timişan şi în Bacica un teritoriu autonom propriu numit « Voevodina sârbească ». Pentru o mai uşoară administraţie Ungaria a fost împărţită în cinci districte sub conducere militară şi civilă, împărţire asupra căreia s'a revenit abia la 1860 când, în urma dificultăţilor externe, guvernul imperial a pornit în căutarea formulei de împăcare cu Ungurii.

Faţă de acţiunea politică de apropiere Austro-Ungară, popoarele nemaghiare interesate la soluţionarea acestei probleme iau atitudine categoric ostilă principiului « Statului Naţional Maghiar », decretat samavolnic în dieta din Bratislava la 1848. Slovacii cereau din Decembrie 1861 Impăratului organizarea provinciei lor autonome din cele treisprezece judeţe locuite de ei în nordul Ungariei. Croaţii cer paritate de drepturi cu Ungurii şi la 1865 declară că nu admit formula unui dualism Austro-Ungar ci numai aceea a unui trialism Austro-Croato-Ungar. La 1866 preferă o confederare a autonomiei lor cu Austria decât cu Ungaria. Sârbii stărue şi ei pentru menţinerea voevodinei lor autonome, iar Românii şi Saşii în dieta Transilvaniei (1863-65) elaborează noile criterii de reorganizare a marelui Principat Transilvan independent de Coroana ungară, ca provincie succesorală a Imperiului habsburgic. Nesocotind aceste drepte revendicări ale naţionalităţilor, Împăratul constrâns de insuccesele militare externe primi împăcarea cu cei cinci milioane de Unguri, sacrificând în favoarea acestora cele opt milioane de naţionalităţi, şi la 17 Februarie 1867 recunoscu unirea Croaţiei şi a Transilvaniei cu Regatul ungar.

Croaţii au protestat şi acum împotriva acestei uniri silnice şi numai datorită presiunii personale a Împăratului au putut fi înduplecaţi să negocieze cu guvernul ungar articolul de lege XXX din 1868 prin care se reglementau raporturile Croaţiei cu Coroana ungară în cadrul unei restrânse autonomii locale.

Cu Transilvania s'a procedat mai sumar. Împăratul prin decretul din 20 Iunie 1867 anulă toate legile votate de dieta din Sibiu, lăsând două treimi din populaţia acestei provincii la discreţia nelimitată a guvernelor maghiare. Saşii, prin presa lor, protestau violent împotriva acestei uniri silnice, iar Românii au declarat că nu recunosc nici legea de unire, nici aceea a dualismului Austro-Ungar proclamând pasivitatea faţă de lucrările Parlamentului ungar.

EPOCA ABSOLUTISMULUI AUSTRIAC
1848-1867

XXXII.

XXXIII
UNGARIA ÎN TIMPUL DUALISMULUI AUSTRO-UNGAR
1868—1918

Dela 1868, abia timp de cinci decenii se poate vorbi în sfârşit de un Regat unitar al Ungariei. Dar această unitate era numai aparentă şi formală fiindcă temeliile ei erau mereu ameninţate de tendinţele centrifugale fireşti a două treimi din populaţia totală a acestui Regat.

Croaţii considerau cadrul autonomiei lor prea strîmt şi numai prin continue presiuni administrative putea guvernul maghiar să înfrângă mişcarea naţionalistă pentru deplina independenţă a Croaţiei.

Sârbii cereau restabilirea voivodinei lor, iar Slovacii pretindeau autonomie teritorială.

Mai grea era situaţia guvernelor ungare faţă de naţionalităţile din Transilvania, unde Ungurii şi Secuii formau o minoritate de abia 600.000 faţă de 1.500.000 Români şi 200.000 Saşi. Pentru a asigura minorităţii maghiaro-secueşti dominaţia politică, guvernul ungar a elaborat o lege electorală specială pentru Transilvania. Astfel în unele circumscripţii populaţia rurală secuiască alegea un deputat la 7000 locuitori, în timp ce 50.000 Români abia puteau trimite un represintant în Parlament.

Intransigenţa şovină a guvernelor ungare n'a întârziat să lovească şi pe Saşi. La 1868 comitetul naţiunii săseşti fu înlăturat şi înlocuit cu o unealtă a stăpânirii maghiare. La 1873 Parlamentul ungar începu discuţia proectului de lege pentru desfiinţarea autonomiei săseşti şi la protestele conducătorilor saşi că ei numai cu condiţia respectării acestei autonomii au votat la 1867 legea de unire a Transilvaniei cu Regatul ungar, Coloman Tisza i-a invitat pe Saşi să poftească să-şi ia singuri autonomia dacă sunt în stare să o facă. După asemenea antecedente, la 23 Martie 1876 autonomia administrativă săsească fu desfiinţată.

Românii, la rândul lor, în urma aplicării legii electorale cunoscute, la 1869 în conferinţa dela Miercurea au declarat pasivitate faţă de lucrările Parlamentului ungar. La această pasivitate aderă şi Românii din Banat şi Ungaria, constituind împreună la 1881 partidul naţional român cu programul autonomiei transilvane, a egalei îndreptăţiri în conducerea politică şi administrativă a ţării şi cu introducerea votului universal. Împotriva lor s'a deslănţuit cea mai necruţătoare opresiune a guvernelor maghiare. Prin legile şcolare votate se forţa maghiarizarea şcoalelor româneşti de toate gradele. Presa românească fu terorizată prin necontenite procese care se terminau de obicei cu grele condamnări. În procesul Memorandului, care a stârnit indignarea întregei Europe apusene, au fost condamnaţi la închisoare toţi membrii comitetului partidului naţional (1894).

Aceste măsuri menite a consolida ideea Statului naţional maghiar s'au dovedit însă potrivnice scopului urmărit şi la 1918 nici o putere nu mai era în stare să împiedece naţionalităţile să se rupă de Regatul ungar. În vârtejul prăbuşirii militare dela sfârşitul răsboiului mondial, factorii conducători ai politicei ungare, în dorinţa de a salva unitatea regatului, au denunţat pactul dualist cu Austria, înlocuindu-l cu uniunea personală rezultată din învechita Sancţiune Pragmatică (1723), urmărind ca Ungaria independentă să beneficieze totuşi în chip obligator de ajutorul militar al Austriei, şi în cele din urmă au hotărît încheierea păcii separate cu Antanta. Aceste acte însă n'au putut împiedeca desagregarea firească a Statului ungar, a cărei artificială unitate politică a susţinut-o doar dualismul.

Românii, a doua zi după denunţarea pactului dualist de către Ştefan Tisza, întocmai ca la 1848, au declarat la 18 Octombrie 1918 în Parlamentul ungar că se consideră singuri îndreptăţiţi să decidă soarta lor politică şi că nu recunosc guvernului ungar dreptul de a-i represinta la nici o negociere de pace. Astfel, după cinci decenii de întruchipare forţată şi de ficţiune vană, ideea Statului naţional maghiar unitar în hotarele Carpaţilor s'a prăbuşit d e f i n i t i v.

IMPERIUL AUSTRO - UNGAR
1867 - 1918

XXXIV

EUROPA CENTRALĂ

1918—1940

Prăbușirea Austro-Ungariei în 1918 a dat prilej naționalităților ca prin libera determinare a voinței lor să se grupeze în State succesorale mai mult sau mai puțin unitare din punct de vedere etnic și politic. Ceea ce guvernele ungare au împiedecat să se realizeze în epoca dualistă: unirea Slavilor de Sud sub comandament croat, s'a realizat sub conducerea sârbească. Autonomia teritorială slovacă, atât de mult solicitată de Slovaci, dar tot atât de violent reprimată de guvernele ungare, a fost forțat contopită în Statul cehoslovac. Transilvania, înlănțuită forțat la 1848 și la 1868 de Regatul ungar, împreună cu părțile din spre Tisa și cu Banatul s'au încorporat prin voința a peste două treimi din populația ei în Regatul României.

Regatul ungar a rămas în stăpânirea teritoriului său etnic originar, corespunzând aproximativ spațiului ocupat de Unguri dela așezarea lor în valea Dunării până pe vremea primului rege Ștefan I.

Trasarea hotarelor după principiul etnic a fost destul de grea din cauza zonelor mixte locuite amestecat de fostele naționalități și de Unguri. Granița româno-ungară a fost în această privință cea mai exact trasată, corespunzând hotarului lingvistic stabilit de recensământul ungurese din 1910 și recunoscut ca atare de numeroși savanți de specialitate pentru trasarea frontierelor etnice.

XXXIV.

EUROPA CENTRALĂ
1918 - 1940

XXXV

UNGARIA ÎN 1940

In răstimpul dela 1939 până în prezent, Ungaria a obţinut datorită împrejurărilor politice favorabile un remarcabil spor de teritorii. Prin actul dela 2 Novembrie 1938 a anexat o parte din teritoriul slovac, iar la 8 Martie 1939 Rusia subcarpatică. Prin actul de arbitraj din 30 August 1940 dela Viena a obţinut un coridor adânc în teritoriul României, iar prin desfiinţarea Jugoslaviei, Barania şi Bacica.

Cel mai mare spor de teritoriu l-a obţinut în dauna României care a fost nevoită să-i cedeze 42.000 km² cu o populaţie de 2.600.000 locuitori dintre cari 1.305.000 Români. Aceşti Români, formând un bloc compact în partea apuseană a Coridorului, izolează masa Secuilor în număr de cca. 700.000, aşezaţi la extremitatea sud-estică a Coridorului, fără alte legături etnice cu elementul maghiar din Câmpia Tisei decât grupările etnice dela oraşe şi puţinele insule ungureşti răsfirate sporadic în masa etnică românească, întrunind în total mai puţin de 250.000 Unguri.

Prin anexarea Coridorului la Ungaria, aceşti Secui au fost rupţi de mediul geografic economic firesc al Moldovei şi Munteniei, care în toate veacurile a fost aproape singurul loc de hrană, câştig şi valorificare a muncii secueşti, mediu pe care Statul ungar — datorită situaţiei geografice cu totul periferice şi izolate a acestei Secuimi — nu-l va putea înlocui niciodată cu Câmpia Tisei.

Prin caracterul său geografic, etnic şi economic nefiresc, acest coridor poartă în sine germenii neviabilităţii şi crearea lui a fost posibilă numai ca o soluţie provizorie. La această soluţie a condus greşita concepţie politică, pe care factori externi au reuşit să o generalizeze timp de două decenii la conducerea Statului român, acreditând dogma falsă că România de după 1918 este produsul combinaţiunilor politice dela Versailles, lăsând tendenţios în umbră şi refăcând intenţionat forţele etnice şi economice care timp de un mileniu au făurit graniţele trasate la 1918 de voinţa poporului român.

XXXV.

EUROPA CENTRALĂ
OCTOMBRIE 1940

„Neamul Românesc să-şi buciume dreptul său la onoare şi fruntea noastră să fie ştearsă nu numai de petele Răsăritului, dar şi de umbrele Apusului".

MAREŞAL ION ANTONESCU
Ziua Eroilor, 14 Mai 1942

XXXV-bis

EUROPA CENTRALA

Octombrie 1941

Cu toate marile schimbări pe care le suferise harta Europei Centrale în 1940, noua situaţiune nu avea să dureze nici ea prea mult. Campania germană în Grecia şi Jugoslavia începută la 6 Aprilie 1941, schimbă şi această aşezare, căci cu această ocazie unii dintre aliaţii Axei dobândesc sporuri teritoriale însemnate.

La 12-13 Aprilie, trupele maghiare pătrund pe teritoriul Jugoslaviei spre a ocupa regiunile Muria, Barania şi Bacica. Aproape fără pierderi (65 morţi şi 308 răniţi), Ungaria îşi sporeşte suprafaţa cu 11.475 km² locuiţi de 1.031.382 suflete. La 16 Decembrie 1941 Camera maghiară votează anexarea acestor teritorii ce apaţinuseră Ungariei înainte de 1918 şi care după datele ultimului recensământ maghiar (1910) aveau următoarea repartiţie a populaţiei:

Muria	183.796	locuitori	din	cari	15,5%	Unguri
Barania	50.797	»	»	»	39,6%	»
Bacica	708.275	»	»	»	42,4%	»

O săptămână după pătrunderea ungurească în aceste regiuni, la 19-20 Aprilie 1941, trupele bulgare mergând în urma armatei germane au ocupat Macedonia sârbească până la lacul Ohrida şi Tracia dela Salonic până la frontiera turcă, dobândind astfel, pe lângă un considerabil spor teritorial şi o largă ieşire la marea Egee.

La 22 Iunie 1941 isbucneşte răsboiul împotriva bolşevismului. E dela sine înţeles că România, în dauna căreia, chiar şi după răpirea Basarabiei şi Bucovinei (Iunie 1940), sovietele exercitaseră presiuni şi încercaseră câştiguri teritoriale trebuia în chip firesc să ia atitudine împotriva U.R.S.S.

Printr'o participare activă alături de armata germană şi cu însemnate jertfe de sânge, trupele române reuşesc să redobândească oraşele Cernăuţi şi Chişinău şi să restabilească hotarul Nistrului (25 Iulie 1941). In urmărirea inamicului, pentru a-şi putea consolida această frontieră şi pentru a sprijini interesele numeroasei populaţiuni româneşti de dincolo de Nistru, trupele române trec acest fluviu şi ocupă regiunea până la Bug, după ce cuceresc importantele fortificaţii din jurul Odesei şi iau în stăpânire acest port (16 Octombrie 1941). Această regiune trece sub administraţia românească cu numele de « Guvernământul Civil al Transnistriei ».

Privind harta ce prezintă aceste modificări teritoriale şi ţinând seama de felul în care s'a ajuns la ele, ne este uşor să vedem care este situaţia României între vecinii ei.

Străpunsă până în inimă de o nouă « Cehoslovacie », sufocată de o ieşire la mare insuficientă pentru exportul pe care îl face şi pentru Hinterlandul ce îl are, această ţară, care a făcut sacrificii dureroase pentru a putea obţine o parte din teritoriile pierdute, se află prinsă acum între o Ungarie sporită şi o Bulgarie care, pe lângă sporul de teritoriu dobândit, se bucură şi de o largă faţadă la marea Mediterană.

XXXV - bis.

EUROPA CENTRALĂ
OCTOMBRIE 1941

ADDENDA I

NOUA GEOGRAFIE POLITICĂ ÎN CENTRUL, NORD-ESTUL ŞI SUD-ESTUL EUROPEI

IUNIE 1941

Harta relevă marile şi dramaticele schimbări în geografia politică a Europei în anii 1938-1941, determinate de interesele politice comune ale celor două mari imperialisme ale timpului - cel german şi cel sovietic -, în contextul cedărilor dezastruoase din partea democraţiilor occidentale. Până în iunie 1941 , Hitler şi Stalin îşi satisfăcuseră în bună măsură poftele revizioniste, revanşarde şi anexioniste pe seama vecinilor lor. Tratatul sovieto-german din 23 august 1939, precum şi protocoalele anexe secrete încheiate tot atunci sau ulterior fuseseră respectate punct cu punct. Alături de Germania hitleristă - pornită pe calea lui "Drang nach Östen" (drumul spre răsărit), a "spaţiului vital", grefată pe ideologia nazistă - şi de Uniunea Sovietică - consecventă în respectarea imperialismului funciar al ţarilor ruşi, "înnobilat" de internaţionalismul proletar al ideologiei bolşevice - s-au aflat, fără rezerve, Ungaria şi Bulgaria, care, ataşate politicii de revizuire a tratatelor de pace de după primul război mondial, au participat la hăcuirea teritoriilor statelor suverane şi independente vecine apărute după 1918 (Cehoslovacia, Iugoslavia) sau care-şi desăvârşiseră unitatea naţional statală (România).

În martie 1939 statul cehoslovac era dezmembrat prin forţa armelor de către Germania şi cu ajutorul Ungariei. În octombrie 1939 Polonia dispărea - pentru a patra oară în istoria sa - de pe harta Europei, după "Blitzkrieg"-ul declanşat la 1 septembrie de Germania, fiind ocupată şi împărţită de aceasta din urmă şi de Uniunea Sovietică. În aprilie - iulie 1941 Iugoslavia era ocupată şi dezmembrată prin tot felul de anexiuni de Germania, Italia, Ungaria şi Bulgaria, ultima înfruptându-se şi din teritoriul Greciei ocupate de germani şi italieni.

România (295 049 kmp şi 20 050 000 locuitori), părăsită de aliaţii tradiţionali, Franţa şi Marea Britanie - ele însele având de făcut faţă războiului declanşat de Germania -, va suporta consecinţele prevederilor secrete ale tratatului sovieto-german din 23 august 1939, fiind constrânsă, prin ameninţare militară, să cedeze Uniunii Sovietice, la 28 iunie 1940, Basarabia (44 442 kmp şi 3 200 000 locuitori), nordul Bucovinei şi ţinutul Herţa (6 000 kmp şi 596 000 locuitori). Acestor rapturi teritoriale li se adăuga smulgerea, tot sub ameninţarea cu forţa militară, a nord-estului Transilvaniei (43 492 kmp şi 2 667 000 locuitori), prin "arbitrajul" imperialist de la Viena din 30 august 1940 al Germaniei hitleriste şi al Italiei mussoliniene, care pedepseau astfel România pentru politica sa externă şi răsplăteau ataşamentul Ungariei horthyste la politica de revanşă şi revizuiri teritoriale. Încorporarea sudului Dobrogei (7 726 kmp şi 425 000 locuitori; judeţele Durostor şi Caliacra - "Cadrilaterul") la Bulgaria, la 7 septembrie 1940, era o urmare a aceloraşi presiuni germano-italiene. Bilanţul sfârtecării României Mari este cutremurător: pierderi teritoriale - 101 660 kmp; pierderi de populaţie - 6 888 000 locuitori. Faţă de situaţia din iunie 1940, România pierduse peste o treime din teritoriul naţional şi peste o treime din populaţie, ea având în octombrie acelaşi an 193 389 kmp şi 13 162 000 locuitori.

ÎNEXIUNI TERITORIALE ŞI OCUPAŢII MILITARE ÎN EUROPA CENTRALĂ, DE NORD-EST ŞI DE SUD-EST.
MARTIE 1938 - IUNIE 1941

ADDENDA II

EUROPA CENTRALĂ ŞI DE SUD-EST

IULIE 1941

a) CEHOSLOVACIA - SEPTEMBRIE 1938 - MARTIE 1939

- 29 - 30 septembrie 1938. La München, primii-miniştri ai Marii Britanii - Arthur Neville Chamberlain -, Franţei - Edouard Daladier -, Italiei - Benito Mussolini - şi cancelarul Germaniei - Adolf Hitler - semnează un acord ("Acordul de la München") prin care Cehoslovacia este obligată să cedeze Germaniei regiunile sudete.

- 30 septembrie 1938. Ministrul Afacerilor Externe al Poloniei, Józef Beck, transmite guvernului cehoslovac un ultimatum prin care se revendică regiunea Teschen.

- 2 octombrie 1938. Cehoslovacia satisface cererea Poloniei privind cedarea regiunii Teschen.

- 18 octombrie 1938. Aflat în vizită în România, ministrul Afacerilor Externe al Poloniei, Józef Beck, cere guvernului român asentimentul ca Ungaria să ocupe Ucraina Subcarpatică (Rutenia). Regele Carol al II-lea şi Nicolae Petrescu-Comnen, ministrul Afacerilor Externe, se opun acestui plan, care ar fi eliminat graniţa comună dintre România şi Cehoslovacia, şi resping oferta ministrului polonez ca teritoriile locuite de români din Ucraina Subcarpatică să fie alipite României.

- 2 noiembrie 1938. Este semnat, de miniştrii de externe ai Italiei şi Germaniei, Galeazzo Ciano şi Joachim von Ribbentrop, primul "arbitraj de la Viena" prin care Cehoslovacia este constrânsă să cedeze Ungariei regiunile de sud ale Ucrainei Subcarpatice şi ale Slovaciei, însumând 12 000 kmp, cu o populaţie de 1 000 000 locuitori.

Reprezentanţi ai populaţiei româneşti din Ucraina Subcarpatică, însoţiţi de ministrul Cehoslovaciei la Bucureşti, solicită ministrului Afacerilor Externe ca guvernul român să se opună cedării către Ungaria a unor teritorii din această regiune. În caz că Ucraina Subcarpatică va fi cedată unui alt stat, ei cer să se reunească cu România.

- 19 noiembrie 1938. Slovacia şi Ucraina Subcarpatică devin autonome în cadrul statului cehoslovac.

- 12 martie 1939. Ca urmare a discuţiilor dintre cancelarul Germaniei, Adolf Hitler, şi preşedintele Cehoslovaciei, Emil Hacha, acesta din urmă este constrâns să accepte un "acord" prin care remitea "destinul poporului şi al ţării cehe, cu deplină încredere, în mâinile Führerului Reichului german", "acord" care, de fapt, însemna dispariţia statului cehoslovac.

-14 martie 1939. Este proclamată independenţa Slovaciei. Trupele ungare încep ocuparea Ucrainei Subcarpatice, încheiată la 17 martie.

- 15 martie 1939. Trupele germane pătrund în Cehia şi ocupă Praga.

Guvernul autonom al Ucrainei Subcarpatice, condus de Augustin Voloşin, solicită guvernului român "fuziunea" acestei regiuni cu România.

- 17 martie 1939.Germania proclamă, după cotropirea Cehiei, formarea Protectoratului Boemiei şi Moraviei.

b) IUGOSLAVIA - APRILIE - IULIE 1941

- 3 aprilie 1941. Generalul Ion Antonescu, conducătorul statului român, într-o convorbire cu mareşalul Walther von Brauchitsch, şeful O.K.H. (Marele Stat Major al Armatei de uscat germane), declară că armata română nu va participa "la conflictul în perspectivă cu Iugoslavia", atrăgând atenţia acestuia ca trupele ungare să nu intre în Banatul sârbesc, întrucât "aceasta ar provoca un val de indignare în ţară şi m-ar sili să intervin, ceea ce ar putea duce la un conflict cu trupele ungureşti".

- 4 aprilie 1941. Ministrul român la Berlin, Raoul V.Bossy, comunică ministrului de externe german, Joachim von Ribbentrop, că România nu revendică teritorii de la Iugoslavia, dar " nu poate admite în nici un chip ca trupele ungare să pătrundă în Banatul sârbesc spre a-şi constitui un pretins drept întru realizarea unor aspiraţii potrivnice în totul situaţiei etnice".

- 6 aprilie 1941. Trupe germane, italiene şi ungare, cărora li s-au adăugat ulterior şi trupe bulgare, atacă Iugoslavia.

- 17 aprilie 1941. Armata iugoslavă este înfrântă, Iugoslavia este ocupată şi împărţită, în cea mai mare parte, între învingători. Slovenia de nord este anexată de Germania, iar cea de sud de Italia, care anexează şi părţi de pe coasta dalmată. Banatul sârbesc trece sub administraţie germană. Serbia, ocupată de germani, are un guvern colaboraţionist. Vestul Macedoniei, ocupat de italieni, este anexat la "Albania Mare", dependentă de regele Italiei. Sub un rege (ducele de Spoleto, fiu al regelui Italiei), este organizat un regat "independent" croat (Croaţia, Bosnia şi Herţegovina şi o zonă din Serbia), a cărui conducere efectivă este în mâna lui Anté Pavelic, şeful fasciştilor croaţi (ustaşi). Muntenegrul, ocupat de italieni, este declarat "independent" dar supus regelui Italiei. Ungaria îşi anexează Voivodina, iar în iulie 1941 dezmembrarea Iugoslaviei este desăvârşită prin anexarea de către Bulgaria a estului Macedoniei.

EUROPA CENTRALĂ ŞI DE SUD-EST. IULIE 1941

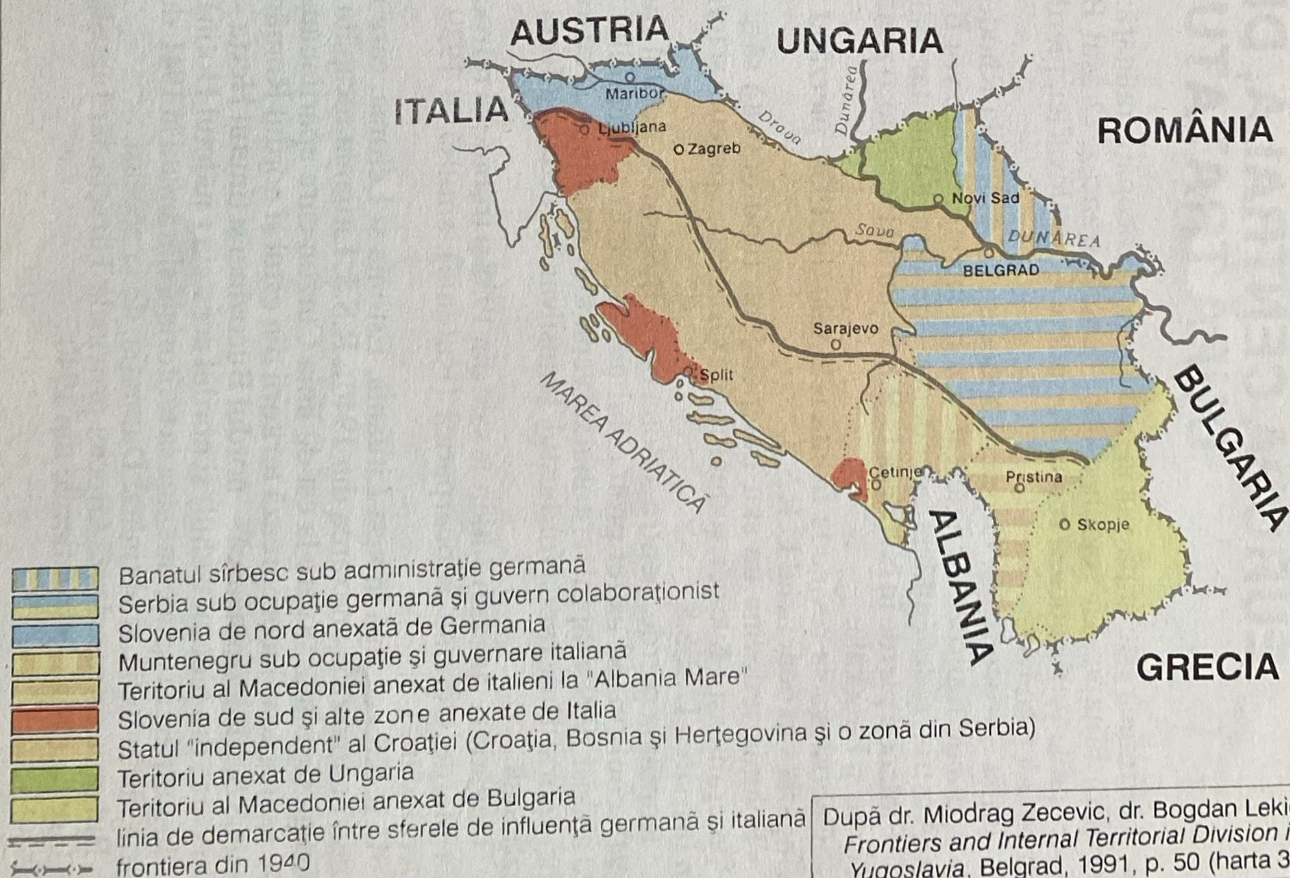
a) CEHOSLOVACIA - SEPTEMBRIE 1938 - MARTIE 1939

GERMANIA
POLONIA
Vistula
PRAGA
PROTECTORATUL CEHIEI ŞI MORAVIEI
Teschen
SLOVACIA
Užhorod
RUTENIA
DUNĂREA
BRATISLAVA
Tisa
AUSTRIA
UNGARIA
ROMÂNIA

- Regiunile sudeţilor anexate de Germania
- Protectoratul Cehiei şi Moraviei
- Slovacia de sud anexată de Ungaria
- Ucraina Subcarpatică (Rutenia) anexată de Ungaria
- Republica Slovacia
- Teritorii anexate de Polonia
- frontiera din 1938
- frontiera sudetă
- frontiera Protectoratului Cehiei şi Moraviei
- frontiera Republicii Slovacia

După *Vojenske dejiny ceskoslovenska (1939 - 1945)* vol. IV, Praga, 1988, planşa XXXVI.

b) IUGOSLAVIA - APRILIE - IULIE 1941

După dr. Miodrag Zecevic, dr. Bogdan Lekic, *Frontiers and Internal Territorial Division in Yugoslavia*, Belgrad, 1991, p. 50 (harta 3)

ADDENDA III

EUROPA CENTRALĂ, DE NORD-EST ŞI DE SUD-EST DUPĂ TRATATUL DE PACE DIN 1947

Germania este împărţită în patru zone de ocupaţie militară: americană, britanică, franceză şi sovietică. Regiunea Ruhr este sub control britanic, iar regiunea Saar sub cel francez. Oraşul Berlin are un statut cvadripartit şi este ocupat de armatele aliate. Germania retrocedează regiunile sudete Cehoslovaciei, pierde Prusia Orientală şi trebuie să abandoneze teritoriile de la est de linia Oder-Neisse.

Italia retrocedează, Greciei, Dodecanezul şi Insula Rhodos şi pierde Albania, redevenită independentă. Valea d'Aosta este ocupată de francezi, iar Triestul şi zona înconjurătoare vor fi ocupate de iugoslavi şi americani.

Austria, redevenită independentă, este ocupată militar, până în 1955, de americani, britanici, francezi şi sovietici.

Finlanda pierde în favoarea U.R.S.S. portul Petsamo, o zonă de frontieră în Carelia şi regiunea Vâborg. Sovieticii ocupă oraşele Turku şi Parkkala.

Cehoslovacia revine la frontierele sale din 1938, pierzând totuşi în est Ucrania Subcarpatică (Rutenia) - ocupată în 1939 de Ungaria - în beneficiul U.R.S.S.

Polonia redevine un stat independent, fiind nevoită să-şi mute frontiera de vest în dauna Germaniei, obţinând: o parte a Pomeraniei şi a Sileziei, sudul Prusiei Orientale, precum şi teritoriul Dantzigului (Gdansk). În est este obligată să cedeze teritorii în favoarea U.R.S.S.

România pierde, pentru a doua oară, Basarabia, nordul Bucovinei şi ţinutul Herţa în favoarea U.R.S.S. - tratatul de pace din 1947 confirmând astfel protocolul anexă secret al tratatului de prietenie dintre Germania hitleristă şi Uniunea Sovietică din 23 august 1939 şi raptul teritorial survenit sub ameninţarea cu forţa armelor în iunie 1940 - , precum şi sudul Dobrogei (Cadrilaterul), încorporat Bulgariei. Nord-estul Transilvaniei, cedat cu forţa Ungariei horthyste, la 30 august 1940, este reintegrat frontierelor naţionale.

Ungaria revine la frontierele sale din 1938 şi trebuie să retrocedeze teritoriile anexate de la Cehoslovacia, România şi Iugoslavia. Ea pierde Ucraina Subcarpatică (Rutenia), smulsă în 1939 Cehoslovaciei, în favoarea U.R.S.S. (care o include în R.S.S. Ucraineană).

U.R.S.S. câştigă în vest Lituania, Estonia şi Letonia, care redevin republici sovietice (prima dată fuseseră astfel proclamate după ocuparea şi anexarea din 1940). R.S.S. Lituania recapătă teritoriul Memel şi obţine nordul Prusiei Orientale. U.R.S.S. mai câştigă regiunile situate la est de linia Curzon care aparţineau Poloniei în 1939, incluse în R.S.S. Ucraineană şi R.S.S. Bielorusă. De asemenea, încorporează teritorii din estul şi nordul României: Basarabia - devenită republică sovietică unională sub numele de R.S.S. Moldovenească - , nordul Bucovinei şi ţinutul Herţa - care, împreună cu sudul Basarabiei (judeţele Ismail, Cetatea Albă şi o parte din judeţul Cahul) şi nordul acesteia (judeţul Hotin), sunt incluse în R.S.S. Ucraineană.

Iugoslavia îşi reface unitatea sa teritorială sfărâmată în 1941 de Germania, Italia, Ungaria şi Bulgaria, câştigând Fiume şi Peninsula Istria, de la Italia, şi obţinând Dalmaţia, de la aceeaşi.

Bulgaria retrocedează Greciei provincia Thracia, iar Iugoslaviei teritoriul pe care îl ocupase în Macedonia.

Grecia revine la frontierele din 1940.

EUROPA CENTRALĂ, DE NORD-EST ŞI DE SUD - EST DUPĂ TRATATUL DE PACE DIN 1947

ADDENDA IV

EUROPA CENTRALĂ, DE NORD-EST ŞI DE SUD-EST ÎN 1989

IUGOSLAVIA

- La 29 noiembrie 1945 statul iugoslav reconstituit, fost regat până în 1941, se proclamă Republica Populară Federativă Iugoslavia.
- La 7 aprilie 1963 este proclamată Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, stat federal compus din şase republici egale în drepturi: R.S. Serbia, R.S. Croaţia, R.S. Slovenia, R.S. Muntenegru, R.S. Bosnia şi Herţegovina şi R.S. Macedonia.

ALBANIA

- La 11 ianuarie 1946 este proclamată Republica Populară Albania.
- La 27 decembrie 1976 este proclamată Republica Populară Socialistă Albania.

BULGARIA

- La 15 septembrie 1946 este proclamată Republica Populară Bulgaria.

POLONIA

- La 19 februarie 1947 este proclamată Republica Populară Polonă.

ROMÂNIA

- La 30 decembrie 1947 este abolită monarhia, proclamându-se Republica Populară Română.
- La 21 august 1965 este proclamată Republica Socialistă România.

CEHOSLOVACIA

- La 14 iunie 1948 este proclamată Republica Populară Cehoslovacă.
- La 1 ianuarie 1968 este proclamată Republica Socialistă Cehoslovacă, stat federal compus din două republici egale în drepturi: R.S. Cehă şi R.S. Slovacă.

UNGARIA

- La 1 februarie 1946 Ungaria, regat având în frunte un regent, este proclamată republică.
- La 18 august 1949 este proclamată Republica Populară Ungară.

REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA

- La 7 septembrie 1949, pe teritoriile aflate sub ocupaţia trupelor americane, britanice şi franceze, este proclamată Republica Federală Germania, cu capitala la Bonn.

REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ

- La 7 octombrie 1949, pe teritoriul aflat sub ocupaţia trupelor sovietice, este proclamată Republica Democrată Germană, cu capitala la Berlin (sectorul de est).
- 1950 - Republica Democrată Germană recunoaşte linia Oder-Neisse ca frontieră cu Polonia.
- La 12/13 august 1961 autorităţile militare est-germane închid frontiera zonei de ocupaţie sovietică din Berlinul răsăritean şi încep construirea Zidului.

EUROPA CENTRALĂ, DE NORD-EST ŞI DE SUD-EST ÎN 1989

NORVEGIA
SUEDIA
FINLANDA
HELSINKI
Golful Finic
STOCKHOLM
Tallin
R.S.F.S.Rusă
R.S.S. Estonă
L. Ladoga
MAREA NORDULUI
MAREA BALTICĂ
Riga
R.S.S.Letonă
DANEMARCA
COPENHAGA
R.S.S. Lituană
Vilnius
Niemen
R.S.F.S.R
R.S.S.Bielorusă
Minsk
OLANDA
Elba
R. P. POLONĂ
Vistula
U. R. S. S.
BERLINO
Oder
VARŞOVIA
R.F. GERMANIA
R.D.GERMANĂ
BONN
Kiev
PRAGA
R.S.CEHOSLOVACĂ
R.S.S.Ucraineana
R.S.Cehă
Rin
R.S.Slovacă
Cernăuţi
R.S.S.Moldovenească
Nistru
Dunărea
Bratislava
Tisa
Prut
Chişinău
VIENA
BUDAPESTA
Iaşi
BERNA
AUSTRIA
ELVEŢIA
Cluj-Napoca
R.P.UNGARĂ
Drava
R. S. ROMÂNIA
Mureş
Olt
Braşov
I.Şerpilor
R.S.Slovenia
Zagreb
Ljubljana
R.S.Croaţia
Timişoara
R.S.F. IUGOSLAVIA
Sava
BUCUREŞTI
Constanţa
R.S. Serbia
BELGRAD
Craiova
R.S. Bosnia şi Herţegovina
Sarajevo
DUNĂREA
MAREA NEAGRĂ
R.S. Muntenegru
R.P.BULGARIA
SOFIA
Titograd
ITALIA
MAREA ADRIATICĂ
R.P.S.ALBANIA
Skopje
Istanbul
I.Corsica
ROMA
R.S. Macedonia
TIRANA
TURCIA
I.Sardinia
MAREA EGEE
GRECIA

ADDENDA V

EUROPA CENTRALĂ, DE NORD-EST ŞI DE SUD-EST

IANUARIE 1993

Prăbuşirea rapidă, în 1989-1990, a regimurilor comuniste în ţări din Europa centrală şi de sud-est a dus nu numai la schimbări interne şi plasarea acestora pe drumul democraţiei şi a statului de drept, ci şi la apariţia de noi state independente. Din Uniunea Sovietică, aflată în plin proces de dezagregare, se desprind mai întâi republicile baltice - Lituania, Letonia şi Estonia. Le urmează, cu toată împotrivirea Moscovei, pe teritoriul european a fostei U.R.S.S, Ucraina, Belarus şi Republica Moldova. Anul 1992 consacră dispariţia Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

Minată de contradicţii interne - etnice, religioase, niveluri diferite de dezvoltare, resentimente istorice -, federaţia iugoslavă se destramă, Croaţia, Slovenia, Bosnia-Herţegovina şi Macedonia proclamîndu-şi suveranitatea şi independenţa. Serbia şi Muntenegru, state suverane, continuă o nouă federaţie iugoslavă - Republica Federativă Iugoslavia.

La 3 octombrie 1991 este consacrată reunificarea Germaniei. Consecinţă a războiului şi a ocupaţiei militare a celor patru mari puteri aliate - Statele Unite ale Americii, Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Franţa -, în centrul Europei fusese perpetuată peste 40 de ani o aberaţie istorică: două state germane.

Parlamentul Ceho-Slovaciei vota, la 25 noiembrie 1992, desfiinţarea federaţiei. De la 1 ianuarie 1993 pe harta Europei apar astfel două noi state suverane şi independente: Cehia şi Slovacia.

UNGARIA

La 18 octombrie 1989 se adoptă denumirea oficială de Republica Ungară.

GERMANIA

La 9 noiembrie 1989 R.D. Germană redeschide frontiera inter-germană şi a Zidului Berlinului.

La 23 august 1990 Camera Populară a R.D. Germană stabileşte ziua de 3 octombrie ca dată a reunificării Germaniei.

La 3 octombrie 1990 are loc reunificarea Germaniei, sub denumirea oficială de Republica Federală Germania, cu capitala la Berlin.

ROMÂNIA

La 27 decembrie 1989, printr-un decret-lege al Consiliului Frontului Salvării Naţionale, se adoptă denumirea oficială de Republica România.

POLONIA

La 30 decembrie 1989 se adoptă denumirea oficială de Republica Polonă.

LITUANIA

La 11 martie 1990 parlamentul proclamă independenţa Lituaniei. Noul stat, desprins din U.R.S.S., adoptă denumirea de Republica Lituania.

REPUBLICA FEDERATIVĂ CEHĂ ŞI SLOVACĂ

La 20 aprilie 1990 se proclamă Republica Federativă Cehă şi Slovacă, compusă din Republica Cehă şi Republica Slovacă.

LETONIA

La 4 mai 1990 se adoptă denumirea oficială de Republica Letonia.

La 21 august 1991 parlamentul proclamă independenţa Letoniei.

ESTONIA

La 20 mai 1990 se adoptă denumirea oficială de Republica Estonia.

La 20 august 1991 parlamentul proclamă independenţa Estoniei.

UCRAINA

La 16 iulie 1990 se adoptă declaraţia privind suveranitatea de stat a Ucrainei.

La 1 decembrie 1991 este proclamată, în urma unui referendum, independenţa Ucrainei. Noul stat, desprins din U.R.S.S., adoptă denumirea oficială de Republica Ucraina.

BELARUS

La 27 iulie 1990 parlamentul adoptă declaraţia privind suveranitatea de stat a R.S.S. Bieloruse.

La 26 august 1991 parlamentul proclamă independenţa Bielorusiei. Noul stat, desprins din U.R.S.S., adoptă denumirea oficială de Republica Belarus.

BULGARIA

La 15 noiembrie1990 se adoptă denumirea oficială de Republica Bulgaria.

ALBANIA

La 1 mai 1991 se adoptă denumirea oficială de Republica Albania.

REPUBLICA MOLDOVA

La 23 mai 1991 este adoptată denumirea oficială de Republica Moldova.

La 27 august 1991 parlamentul proclamă independenţa Republicii Moldova. Este consacrată, astfel, existenţa a două state româneşti.

CROAŢIA

La 25 iunie 1991 parlamentul proclamă suveranitatea şi independenţa Croaţiei. Noul stat, desprins din federaţia iugoslavă, adoptă denumirea oficială de Republica Croaţia, cu capitala la Zagreb.

SLOVENIA

La 25 iunie 1991 parlamentul proclamă suveranitatea şi independenţa Sloveniei. Noul stat, desprins din federaţia iugoslavă, adoptă denumirea oficială de Republica Slovenia, cu capitala la Ljubljana.

MACEDONIA

La 8 septembrie 1991 parlamentul proclamă suveranitatea şi independenţa Macedoniei. Noul stat, desprins din federaţia iugoslavă, adoptă denumirea oficială de Republica Macedonia, cu capitala la Skopje.

BOSNIA-HERŢEGOVINA

La 3 martie 1992 parlamentul proclamă suveranitatea şi independenţa Bosniei-Herţegovina. Noul stat, desprins din federaţia iugoslavă, adoptă denumirea oficială de Republica Bosnia - Herţegovina, cu capitala la Sarajevo.

IUGOSLAVIA

La 27 aprilie 1992 se proclamă Republica Federativă Iugoslavia, cu capitala la Belgrad, compusă din Republica Serbia, cu capitala Belgrad, şi Republica Muntenegru, cu capitala Podgorica (fost Titograd).

CEHIA

La 1 ianuarie 1993 este proclamată Republica Cehă, cu capitala la Praga.

SLOVACIA

La 1 ianuarie 1993 este proclamată Republica Slovacă, cu capitala la Bratislava.

EUROPA CENTRALĂ, DE NORD-EST ŞI DE SUD-EST

IANUARIE 1993

Despre ediţia de faţă

Aşa după cum arătam în textul explicativ final **(Despre ediţia de faţă)** la volumul I al atlasului SPAŢIUL ISTORIC ŞI ETNIC ROMÂNESC, ampla lucrare de cartografie istorică şi etnică publicată acum 50 de ani a fost structurată în trei părţi, care în reeditarea noastră constituie fiecare un volum. Primul - SPAŢIUL ISTORIC ROMÂNESC - a apărut în 1992 şi s-a bucurat de o bună audienţă la cititori.

Cel de-al doilea volum - UNGARIA “MILENARĂ” -, corespunzând părţii a doua a atlasului, este editat în aceleaşi condiţii redacţionale ca şi primul : s-au respectat, la redesenarea hărţilor, elementele topografice, toponimice, grafice etc., îndepărtându-se erorile existente în înscripţionarea hărţilor. Comentariul care le însoţeşte, precum şi textul introductiv sunt reproduse prin fotocopiere, înlăturându-se doar greşelile evidente de tipar. Constrângerile tehnoredacţionale şi de spaţiu au determinat însă modificări la macheta volumului, care nu mai corespunde cu cea originală, dar aceasta nu împietează în nici un fel asupra conţinutului, respectându-se astfel, în totalitate, titlul seriei - *Restitutio in integrum* - în care apare noua ediţie a atlasului SPAŢIUL ISTORIC ŞI ETNIC ROMÂNESC.

Ca şi în cazul primului volum, celui de faţă i-am adăugat, la **addenda**, cinci hărţi: primele două completează informaţia cartografică pentru anii 1938-1941, iar celelalte trei prezintă realităţile geo-politice în spaţiul central, nord-estic şi sud-estic european imediat după terminarea celui de-al doilea război mondial, în anul 1989 şi în anul 1993.

Realizat cu concursul Direcţiei Topografice Militare
şi al Tipografiei Militare a Ministerului Apărării Naţionale
Cartografierea hărţilor : colonel inginer LUCIAN PETRE

Apărut: martie 1993
ISBN 973-32-0357-2

Suntem ceea ce Nicolae Iorga numea : un Stat de necesitate europeană. Răzimată pe cetatea carpatică şi veghind asupra gurilor Dunării, străjuind aici în numele şi interesul întregii Europe din spatele ei - ba, încă şi mai departe -, se cheamă că România noastră trăieşte şi vorbeşte aicea nu numai pentru dânsa singură. Statul nostru este, deci, în atenţia estului şi vestului, nordului şi sudului deopotrivă - şi în tot timpul. Ea deţine, cum s-a spus, cu adevărat o poziţiune-cheie. Iar atenţia aceasta a altuia pentru tine poate fi grijă şi simpatie, poate fi ocrotire, dar poate fi şi apetit sau primejdie. Înseamnă, deci, că, mai mult decât oriunde aiurea, veghea în astfel de puncte trebuie să fie mereu trează (veghea ta , a celui acolo aşezat). Ideea de hotar, de putere şi apetit economic internaţional, de autarhie şi independenţă, trebuie purtată acolo mereu în conştiinţe, ca o obsesie. Suntem, prin poziţia noastră pe glob, dar şi prin cele ce poartă faţa şi ascund măruntaiele pământului nostru, ca o stână carpatică la un vad de lupi. Ciobanii, drept aceea, trebuie să aibă ghioagă bună toţi şi ... să doarmă cât mai puţin. Se înţelege, deci : un Stat cu o astfel de situaţie, în care te urmează în tot locul vânturile, valurile, dator este, el cel dintâi, să cunoască această situaţie, să-şi dea permanent seama de toate, bune şi rele, câte se ascund într-însa. Toţi membrii acestui Stat, şi în primul rând pătura lui conducătoare, trebuie să-şi aibă gândul mereu aţintit la ele.

GHEORGHE I. BRĂTIANU

(din **Cuvânt înainte** la "Geopolitica şi geoistoria. Revista română pentru sud-estul european", anul I, nr. 1, septembrie-noiembrie 1941)

Editura Militară

